

OBSAH

Použité zkratky	10
Úvod	11
1 Podstata diabetického syndromu	15
2 Glukóza a využívání energie v organismu	19
2.1 Chemické vlastnosti monosacharidů	19
2.2 Přívod glukózy potravou	22
2.3 Hospodaření s glukózou	23
2.3.1 Odsun glukózy z krevního řečiště	24
2.3.2. Využití glukózy pro tvorbu energie	25
2.3.2.1 Anaerobní glykolýza	25
2.3.2.2 Oxidace pyruvátu	27
2.3.3 Využití glukózy pro zásobní energii	30
2.3.3.1 Syntéza glykogenu	30
2.3.3.2 Lipogeneze	32
2.3.3.3 Syntéza bílkovin	35
2.3.4 Přísun glukózy z vlastních zdrojů organismu	36
2.3.4.1 Glykogenolýza	36
2.3.4.2 Glukoneogeneze	37
2.3.4.3 Tvorba glukózy z triacylglycerolů	39
2.4 Tuky jako zdroj energie	39
2.4.1 Transport tuku	40
2.4.2 Oxidace mastných kyselin	42
2.4.2.1 Tvorba a využití ketolátek	43
2.5 Látková přeměna v různých orgánech	44
3 Regulace látkové přeměny	49
3.1 Nervová regulace	50
3.1.1 Regulace příjmu potravy	50
3.1.2 Regulace uvnitř organismu	51
3.2 Hormonální regulace	53
3.2.1 Inzulín	54
3.2.2 Antagonisté inzulínu	55
3.2.3 Somatostatin	56
3.2.4 Gastroenterohormony, pankreatický polypeptid, prostaglandiny	57
3.2.5 Interakce glukoregulačních hormonů	58
3.3 Substrátová regulace metabolismy	59
3.4 Souhrnná charakteristika regulace glykémie	60
4 Inzulín a vznik diabetického syndromu	65

4.1	Význam inzulínu pro vznik diabetu	65
4.1.1	B-buňky — tvorba a výdej inzulínu	66
4.1.2	Transport inzulínu a vazba na receptory	69
4.1.3	Degradace inzulínu	70
4.2	Stanovení inzulínu a inzulinových receptorů	71
4.3	Možnost vzniku nedostatku inzulínu	74
4.3.1	Porucha v B-buňce	74
4.3.2	Vazba inzulínu při transportu	76
4.3.3	Porucha v cílové tkáni	76
4.3.4	Vliv inzulinových antagonistů	80
4.3.4.1	Glukagon	80
4.4	Rozdílnost patogeneze diabetického syndromu	82
5	Příčiny nedostatku inzulínu	85
5.1	Podíl vnitřních a vnějších faktorů	85
5.2	Dědičnost	86
5.2.1	Diabetes a HLA systém	88
5.2.1.1	HLA systém a dědičnost diabetu	89
5.2.2	Diabetes bez vztahu k HLA systému	90
5.2.2.1	Dědičnost u diabetu bez vztahu k HLA systému	91
5.3	Zevní faktory	92
5.3.1	Infekce a imunitní reakce	92
5.3.2	Vliv výživy	95
5.3.3	Ostatní vlivy	96
5.4	Možnosti odhalit příčinu diabetu — důsledky pro praxi	97
6	Následky nedostatku inzulínu	99
6.1	Odchyly látkové přeměny zajišťující energii	99
6.2	Diabetické kóma	102
6.2.1	Diabetické ketoacidotické kóma	102
6.2.2	Diabetické hyperosmolární neacidotické kóma	104
6.3	Odchyly ostatní látkové přeměny	104
6.3.1	Polyoly	104
6.3.2	Glykoproteiny	106
6.3.3	Cholesterol	106
6.4	Glykosylace bílkovin	107
7	Klinický a biochemický obraz diabetického syndromu	109
7.1	Neléčený diabetes	110
7.1.1	Subjektivní a objektivní příznaky	110
7.1.2	Biochemické nálezy	112
7.1.3	Subjektivní a objektivní příznaky diabetického kómatu	113
7.1.3.1	Diabetické kóma s acidózou	114
7.1.3.2	Diabetické kóma bez acidózy	114
7.1.4	Biochemické nálezy u diabetického kómatu	115
7.1.4.1	Biochemické nálezy u diabetického kómatu s acidózou	115
7.1.4.2	Biochemické nálezy u diabetického kómatu bez acidózy	116
7.1.5	Diferenciální diagnóza diabetického kómatu	116
7.2	Průběh a projevy léčeného diabetu	117

7.2.1	Sledování průběhu léčeného diabetu	120
7.3.	Přehled základních laboratorních vyšetřovacích metod	125
8	Diagnostika a klasifikace diabetického syndromu	129
8.1	Definice diabetes mellitus a jeho diagnostika	129
8.1.1	Méně užívané diagnostické testy	136
8.1.2	Diferenciální diagnostika diabetického syndromu	138
8.2	Klasifikace diabetického syndromu	139
8.2.1	Použitelnost klasifikace v praxi	142
9	Typické orgánové projevy diabetického syndromu	149
9.1	Mikroangiopatie	149
9.1.1	Morfologické změny, patofyziologie a patogeneze	150
9.1.2	Klinický obraz	156
9.1.2.1	Diabetická nefropatie	157
9.1.2.2	Diabetická retinopatie	159
9.1.2.3	Orgánové projevy s nejistou účastí mikroangiopatie	160
9.2	Diabetická neuropatie	161
9.2.1	Morfologické změny, patofyziologie, patogeneze	161
9.2.2	Klinické projevy	162
9.3.	Zhodnocení vzniku a významu typických orgánových projevů	165
10	Sdružení diabetického syndromu s jinými chorobami	169
10.1	Kardiovaskulární choroby	169
10.1.1	Hypertenze	169
10.1.2	Makroangiopatie	170
10.1.2.1	Vznik aterosklerózy u diabetu	171
10.1.2.2	Ischemická choroba srdeční	175
10.1.2.3	Ischemická choroba dolních končetin	176
10.1.2.4	Ateroskleróza ostatních tepen	178
10.1.2.5	Mediokalcinóza	179
10.2	Infekce	179
10.2.1	Infekce močových cest	180
10.2.2	Ostatní infekce	181
10.3	Choroby látkové přeměny	181
10.4	Choroby trávicího ústrojí	182
10.5	Choroby kůže	183
10.6	Choroby pohybového ústrojí	184
10.7	Choroby oční	185
10.8	Diabetická noha	185
11	Léčba diabetického syndromu	191
11.1	Cíle a možnosti léčby	192
11.2	Přehled současných léčebných prostředků	197
11.3	Úloha diabetika v léčbě	198
11.3.1	Předpoklady aktivní spolupráce diabetika	200
11.4	Úloha zdravotnického týmu	202
11.5	Možnosti prevence	205

12	Dietní léčba	207
12.1	Hlavní zásady dietní léčby	208
12.1.1	Energetický obsah diety	209
12.1.2	Zastoupení sacharidů, bílkovin a tuků v dietě	211
12.1.3	Časové rozvržení příjmu potravy	212
12.1.4	Kvalitativní hlediska v diabetické dietě	213
12.2	Nápoje v diabetické dietě	215
12.3	Přípravky k podpoře dietní léčby	216
12.4	Výběr diety a její realizace v praxi	219
12.4.1	Možnosti individualizace diety	221
13	Léčba orálními antidiabetiky	223
13.1	Charakteristika orálních antidiabetik	224
13.1.1	PAD sulfonylmočovinnového typu	224
13.1.2	PAD biguanidového typu	226
13.2	Mechanismus účinku	226
13.2.1	Mechanismus účinku sulfonylmočovinnových PAD	226
13.2.2	Mechanismus účinku biguanidových PAD	228
13.3	Indikace a kontraindikace léčby PAD	229
13.3.1	Taktika léčby	230
13.4	Vedlejší účinky a rizika léčby PAD	231
14	Léčba inzulínem	235
14.1	Indikace a charakteristika léčby	236
14.2	Druhy používaných inzulínů a jejich vlastnosti	238
14.3	Způsoby podávání inzulínu	242
14.3.1	Opakované dávkování inzulínu	245
14.3.2	Nepřetržitě podávání inzulínu	246
14.3.3	Zhodnocení přerušované a nepřetržitě aplikace inzulínu	247
14.4	Taktika léčby	249
14.4.1	Činitelé ovlivňující úspěšnost léčby	255
14.5	Komplikace léčby inzulínem	258
14.5.1	Hypoglykémie	258
14.5.2	Ostatní komplikace	261
15	Svalová činnost v léčbě diabetického syndromu	265
15.1	Vliv svalové činnosti na látkovou přeměnu	265
15.2	Využití svalové činnosti v léčbě	267
16	Léčba hyperglykemického diabetického kómatu	271
16.1	Zásady léčby	273
16.2	Návod léčebného postupu	277
16.3	Komplikace léčby a prognóza	279
17	Léčba orgánových projevů diabetického syndromu a přidružených chorob	281
17.1	Léčba mikroangiopatie	282

17.1.1	Nefropatie	282
17.1.2	Retinopatie	285
17.2.	Léčba neuropatie	286
17.3	Léčba kardiovaskulárních onemocnění	287
17.4	Léčba diabetické nohy	290
17.5	Léčba ostatních přidružených chorob	291
17.6	Diabetes a chirurgická léčba	292
18	Zvláštní druhy diabetického syndromu	295
18.1	Diabetes ve stáří	297
18.2	Diabetes v těhotenství	302
18.3	Diabetes dětí a mladistvých	305
18.4	Labilní a inzulinorezistentní diabetes	309
18.5	Sekundární diabetes	312
19	Sociálně zdravotnické problémy při péči o diabetika	315
19.1	Problémy léčebné péče	315
19.2	Problémy v každodenním životě diabetika	318
19.3	Diabetologický program ČSR	319
	Dodatek	321
	Literatura	329
	Rejstřík	351